

VEJEN TIL ET NYT

SYDAFRIKA

– en videofilm om unge og uddannelse

Niels Frid-Nielsen

Ibis 1996

SYREPRØVEN

Det handler om at tillade sig selv at drømme; og om at virkeliggøre drømmene. At lære af sine forældres fejltagelser. At opdage at uddannelse kan blive nøglen til et bedre liv.

I storbyernes slumkvarterer, hvor arbejdsløshed florerer, som var det en smittefarlig sygdom, er lærdom den mest effektive udvej og alternativ til gadebændernes stumme vold. At skabe et meningsfyldt liv for sig og sine er i al enkelhed hvad VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA handler om.

Videofilmen udspiller sig i Sydafrikas sorte slumbyer. I Soweto, hvor fem millioner sorte er stuvet sammen på et område på størrelse med Bornholm.

Blandt gadebørn i Johannesburg og Cape Towns bælte af slumbyer og på landet, hvor familier stadig sover på jorden og henter vand fra et hul i jorden. Hovedpersonerne er den opvoksende generation af sorte syd-afrikanere, der som de første har ret til uddannelse. Et år efter indførelsen af demokrati besøgte vi skoler, universiteter, tekniske skoler og håndværkeruddannelser for at se, om den sorte ungdom var gået igang med at skabe et nyt og bedre Sydafrika.

Kun en veluddannet befolkning kan skabe et bæredygtigt demokrati. Hvis Sydafrikas ungdom kan finde ud af det, er der også håb for udsatte unge i danske sidegader. Syreprøven, der afslører fremtidsudsigterne, hedder uddannelse.

TIL LÆREREN

VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA kan forhåbentlig anvendes i såvel målrettet fagspecifik som tværgående projektorienteret undervisning i folkeskolens ældste klasser, gymnasiet, HF og de øvrige ungdomsuddannelser.

Filmen henvender sig blandt andet til elever, der forbereder studierejser til Sydafrika. I VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA kan man studere undervisningsforholdene i by og land, for den sorte middelklasse og de udskudte; samtidig eksemplificerer filmen projekter (universitet, teknisk skole, etc) og områder (landsbyen Jane Furs, faglige projekter i Cape Town og Johannesburg-området) som Ibis og dermed danske skatteydere giver bistand til. Filmen kan således tjene som en slags vejviser til mulige udvekslingsinstitutioner og dokumentation af den danske ulandshjælp.

VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA kan desuden anvendes i samfundsfag, geografi, historie og i almindelige fag. Filmen belyser uddannelsens betydning på

det personlige og samfundsmæssige plan, og den kan lægge op til diskussion af, om man kan forestille sig et velfungerende demokrati, hvis halvdelen af befolkningen ikke kan læse og skrive? Eller om uddannelse virkelig er vejen til personlig succes?

Geografisk belyser VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA folkevandringen fra land til by og rejser spørgsmålet, om byerne kan virkeliggøre landbefolkningens drømme? Tilbage står spørgsmålet om hvilken rolle landbrug, miner og industri kommer til at spille i fremtidens Sydafrika?

Sidst men ikke mindst lægger VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA op til diskussion af det meningsfulde i at uddanne sig til arbejdsløshed. I Sydafrika og Danmark har mange unge stadig udsigt til arbejdsløshed. Gavner de sig selv ved at uddanne sig? Alternativet er her som dér jagten på de hurtige, ofte illegale værdier i en verden, hvor volden hersker.

God arbejdslyst!

SYDAFRIKAS MEST BERØMTE SKOLE

Dybt inde i Soweto, i bydelen Jabavu, hvor gaderne ikke har navne, er Morris Isaacson Highschool blevet en slags symbol på skolerne i de sorte bydele. Sydafrikas mest berømte skole.

I midten af 1970'erne var lederne af befrielsesbevægelsen ANC sendt i fængsel eller tvunget i eksil i udlandet. I sommeren 1976 indledte de studerende på Morris Isaacson en opstand, der udviklede sig til et nationalt ungdomsoprør og kom til at udfylde det tomrum, som ledernes fravær havde skabt. Skoleeleverne førte an i kampen mod den forskelsbehandling af sorte, der i Sydafrika havde navnet apartheid. I de sorte bydele betød apartheid reelt mangel på undervisningsmaterialer, overfyldte klasselokaler og op imod 15 millioner, der hverken kunne læse eller skrive. Efter 76-opstanden blev boykotter, protestdemonstrationer og voldelige konfrontationer med politiet hverdag på Morris Isaacson og skolerne i slumbyerne ud over hele Sydafrika. Skolerne blev slagmark for kampen mod apartheid. De unge opfattede undervisning som indlæring af apartheidsystemets ideer. Afsky overfor apartheid blev identisk med afsky overfor undervisning.

I 1980'erne tog lokale gadebander magten fra rektor, lærere og elever. Voldtægt af kvindelige elever, vilkårlig vold og skuddueller gjorde det direkte livsfarligt at gå i skole.

Først nu - efter afskaffelsen af apartheid og indførelsen af demokrati i foråret 1994 - vender en ny generation af unge sydafrikanere tilbage til skolerne. Under forberedelsen af VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA besøgte vi Morris Isaacson i november 1994. Skudhuller prægede skolens tilbageværende ruder og mure. I undervisningslokalerne var væggene brudt ned og skolebænkene brændt af på bål. Skolens rektor gemte sig i et udhus bag skolegården. Eleverne havde forladt skolen, som nu var legeplads for en bande unge mænd bevæbnet med maskingeværer.

Da vi et halvt år senere vendte tilbage, holdt bevæbnede vagtfolk skolen under opsyn døgnet rundt. Våbenkontrollen ved indgangen sikrede, at kun elever med bøger kom indenfor. Håndværkere var igang med genopbygningen af skolen. Rektor var tilbage på sit kontor. Lærere og elever havde generobret klasseværelserne.

Jan

Jan bor med syv søskende, sine forældre og onkel i et stenhus med to værelser. Lektier læser han ved et stearinlys. Familien har, som de fleste andre i den fattige Northern Transvaal provins, ikke elektricitet.

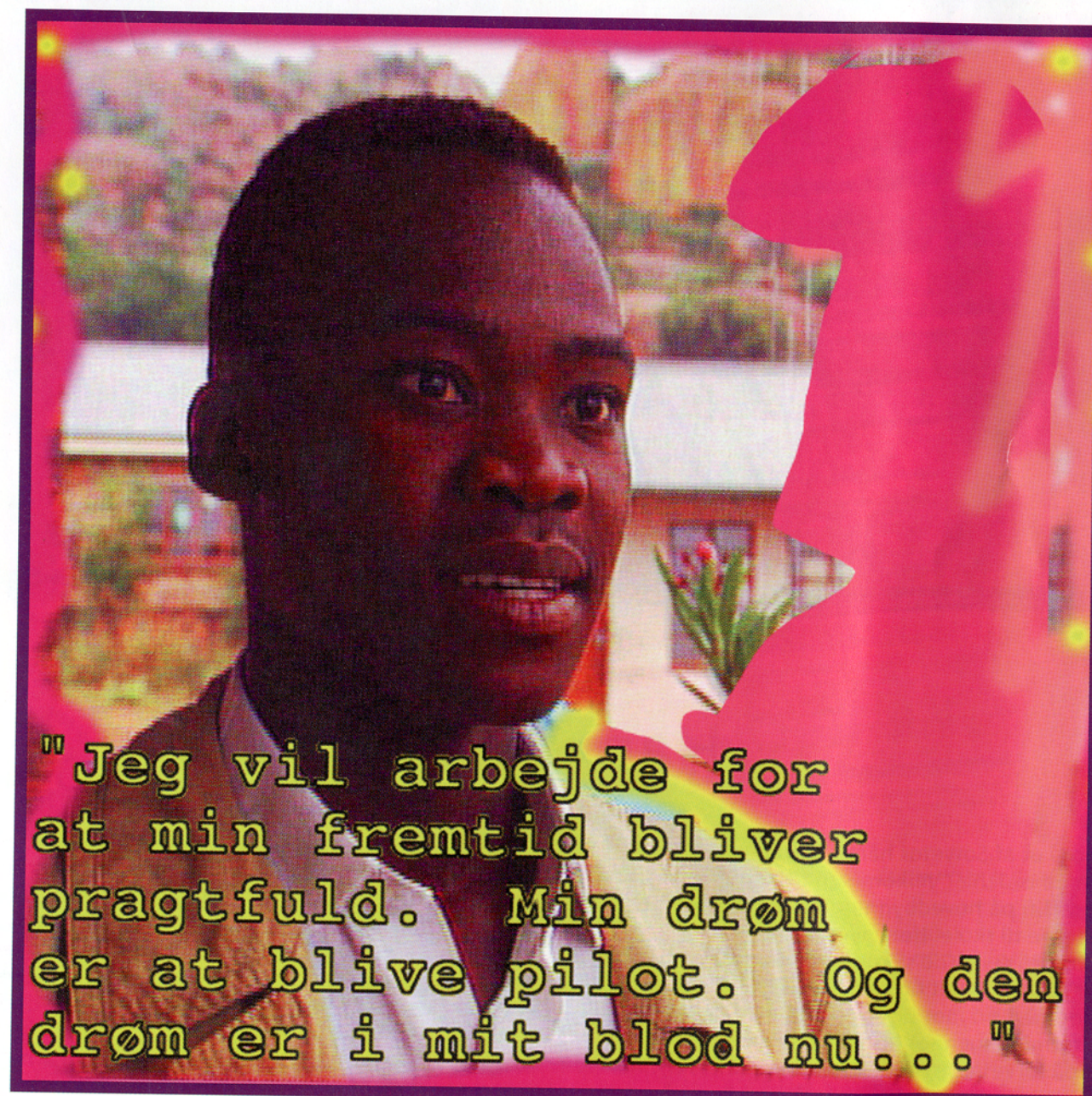
Jan vasker sig i koldt vand fra en brønd bag huset. Onklen opdagede brønden, da han gravede hul til et toilet for familien. Nu har Jans familie eget vand, som de eneste i miles omkreds.

Jan må spadserere ti kilometer til skole i Jane Furslandsbyen. De er 83 elever om én lærer i Jans syvendeklasse.

Kun 20 af eleverne kan - hvis det går som det plejer - statistisk set se frem til en afgangseksamen.

I denne provins er syv ud af ti voksne arbejdsløse. Derfor drømmer de unge om at flytte til byen.

"Hvis ikke man går i skole, kommer man ikke til at tjene noget. Det går ud over ens børn, sådan som det går ud over os nu".

"Jeg vil arbejde for at min fremtid bliver pragtfuld. Min drøm er at blive pilot. Og den drøm er i mit blod nu..."

"Det er vigtigt at bære uniform,
for så kan folk ikke se, hvis man ikke selv har noget tøj".

Happiness

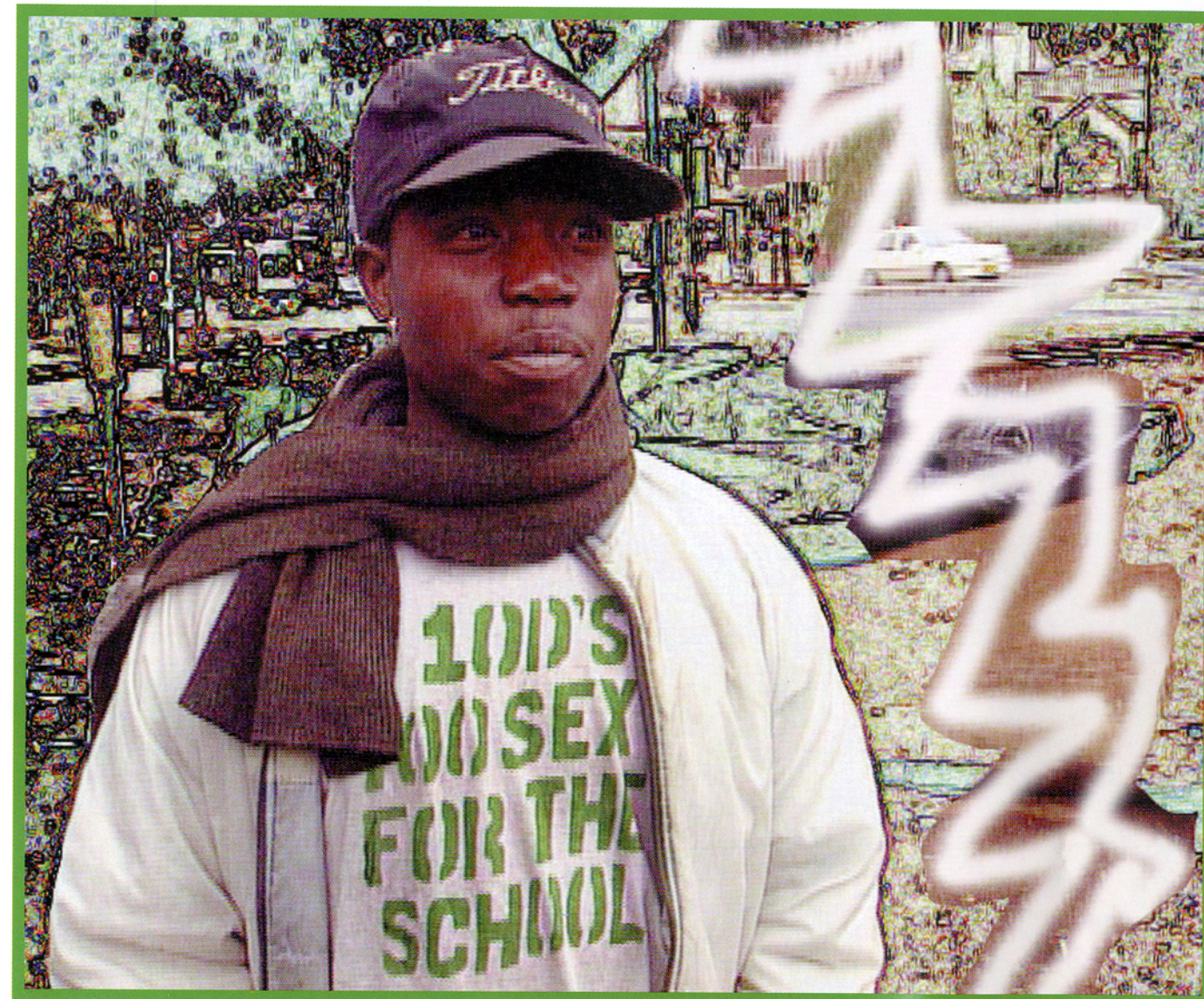
Hun bor i et af Sowetos hårde områder. Går på en skole med ordene "Velkommen til Beirut", skrevet med graffiti på hovedbygningen. Hun følges med veninderne til skole. Iført nyvaskede og strøgne skoleuniformer skiller de sig ud i et nabolag, hvor de fleste går i slidt, krøllet og beskidt tøj. Hun bor med sin mor og søskende i et lille rækkehus. Om eftermiddagen ser hun musikvideoer med veninderne på farvefjernsynet i stuen. Happiness nynner med på Prince-sangen "Diamonds and Pearls".

De taler deres egen stammes modersmål indbyrdes, men Happiness ved, at uniformer og engelskfærdigheder kan føre hende ud af fattigdommen.

"Hvis man ikke kan tale engelsk, får man ikke arbejde. Vi har brug for hvide lærere til at forbedre vores engelsk".

"Jeg forventer at se sorte og hvide gå i skole sammen i fremtiden"

Anthony

Too sexy for the school

"Too sexy for the school", for sexet til skolen står der på Anthony's t-shirt. Men han fortryder, at han brugte skoletiden på at stjæle biler og ryge cigaretter og ganja i klasseværelset, indtil han blev smidt ud. Nu bor han på gaden sammen med tusinder af andre gadebørn. Bål holder dem varme. Rester fra de omkringliggende restauranter er, hvad de får at spise. Røgen fra cigaretterne er nu afløst af euforiserende indhalinger af lim.

"Selvfølgelig fortryder jeg, for nu har jeg ikke noget at lave"

"Indtil nu har jeg ikke oplevet nogen forandring af Sydafrika, men jeg håber der kommer forandringer til det bedre i fremtiden".

Dennis

Hver morgen kører Dennis sammen med de andre drenge fra Soweto halvanden time med skolebussen til teknisk skole. Her uddanner de sig til elektrikere og snedkere. Boliger af træ og sten og med elektricitet installeret kan forandre slumområderne i Soweto. Ordentlige huse yder beskyttelse mod skudduelle i de snævre gyder. Elektricitet er adgangskort til moderne bekvemmeligheder fra lys til fjernsyn og komfur. Tidligere arbejdede elektrikere og snedkere udefra for de bedst stillede familier i Soweto. Nu går de første Soweto-håndværkere igang med at forandre deres egen by. Dennis skaber med sav og høvl bil-

lig boligindretning til naboerne hjemme i Soweto. Hans indsats for lokalsamfundet kan dårligt overvurderes. Dennis deltager i opbygningen af det nye Sydafrika.

"Vi har fået chancen i det nye Sydafrika"

"Som menneske har man lov til at drømme - og til at prøve at gøre drømmene til virkelighed"

Ivy

Ivy er 30 år og enlig mor til fire i alderen 5 til 13 år. Ivy gik ud efter ottende klasse, da hendes mor ikke længere kunne forsørge hende. Ivy blev tallerkenvasker i en lille restaurant. Hun mistede sit arbejde og gik arbejdsløs i årevis i en af Cape Towns slumby-

er, inden hun fik job inden for arbejdsformidling. I dag er hun et bevis på, at man kan komme ud af arbejdsløsheden, selv forsørge sine børn og tilmed skabe uddannelsesprojekter for unge, der vil være håndværkere.

"Jeg ønsker en bedre uddannelse for mine børn, for der er ikke meget arbejde at få for folk uden uddannelse"

Sydafrika nu

SYDAFRIKA NU

Der bor 40 millioner mennesker i Sydafrika, heraf er de 30 millioner sorte. Resten er af asiatisk afstamning, mulatter eller hvide.

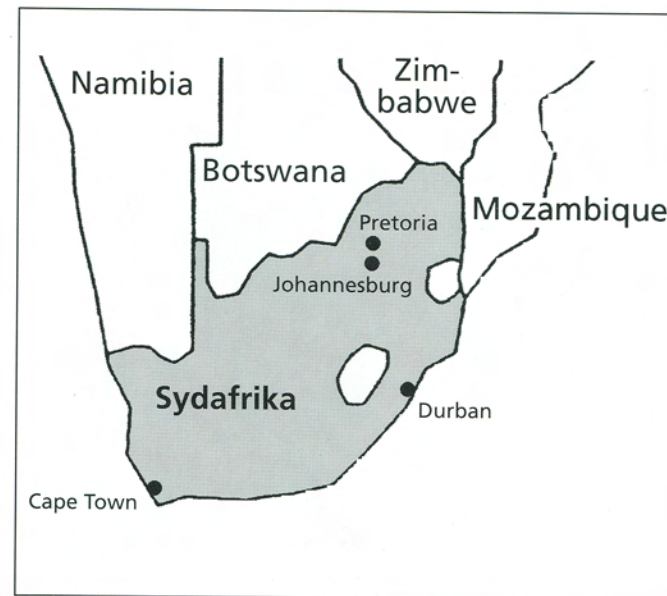
Over halvdelen af de voksne sorte kan hverken læse eller skrive. Af dem der kan læse, har under halvdelen arbejde.

En halv million sorte børn mellem 7 og 14 år går ikke i skole.

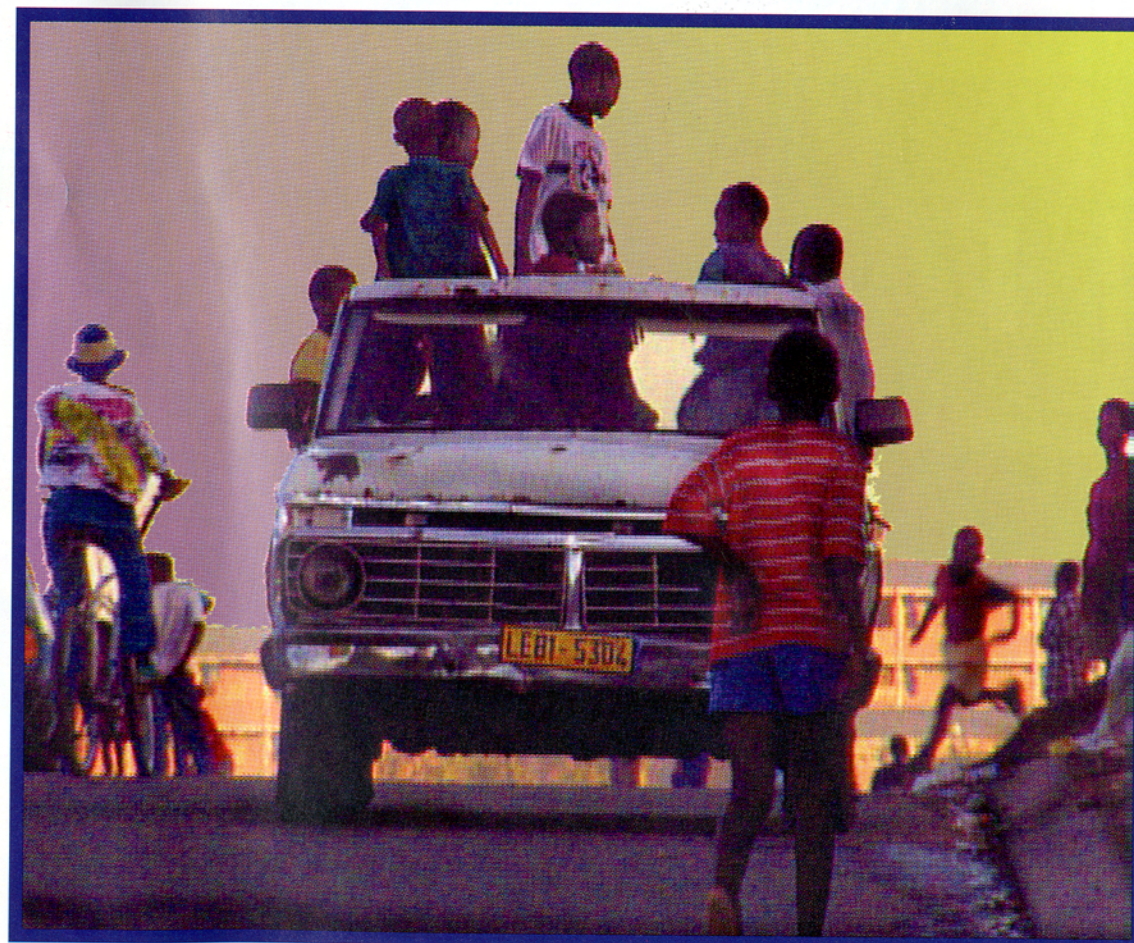
I 1995 blev retten til undervisning lovfæstet i Sydafrika.

Regeringen bruger 22 procent af nationalbudgettet på uddannelse.

Den igangværende reform af hele uddannelsessystemet har som mål, at alle elever ved udgangen af dette årti skal have mulighed for at gå 10 år i skole og i klasser der er på max. 40 elever.

(Kilder: The Education Atlas of South Africa, 1994 og undervisningsministeriets egne papirer, 1995.)

Litteratur om Sydafrika

I det nye Sydafrika. I en række essays sættes videofilmen »Vejen til et nyt Sydafrika« i historisk og kulturpolitisk perspektiv. Af Niels Frid-Nielsen. Udkommer september 1996. Kan allerede nu bestilles hos Fremad: Tlf. 33 93 43 40. Fremad/Ibis.

ZAPP - jorden rundt (ungdomsmagasin).
Storby teenager i Afrika, nr 4, Mellemfolkeligt Samvirke (MS) 1993.
Afrika i dit hjerte, nr. 5, MS 1994.
Young South Africa, nr.2, MS 1994.

Undskyld, hvor er den hvide kø? Af Jesper Strudsholm (tekst) og Klaus Holting (fotos), 20 beretninger fra Sydafrikas overgang til demokrati. Politisk Revy.

Sydafrikas historie. Kronologisk gennemgang af landets historie, samt tematiseret kildemateriale til videre gennemgang. Af Gunnar Gunnarsen, Gyldendal 1995.

Vold som hverdag. Om storbyopstande, subkulturer og socialt ansvar i storbyer verden over, bl.a. Soweto og København. Af Niels Frid-Nielsen, Fremad 1995.

Ibis i det Sydlige Afrika. Præsentation af Ibis arbejde i det sydlige Afrika. Red. Stig Nielsen, Ibis 1993.

Development Update. En aktuell orientering om udviklingen, uddannelse og træning i Sydafrika. INTERFUND/Ibis, 1995.

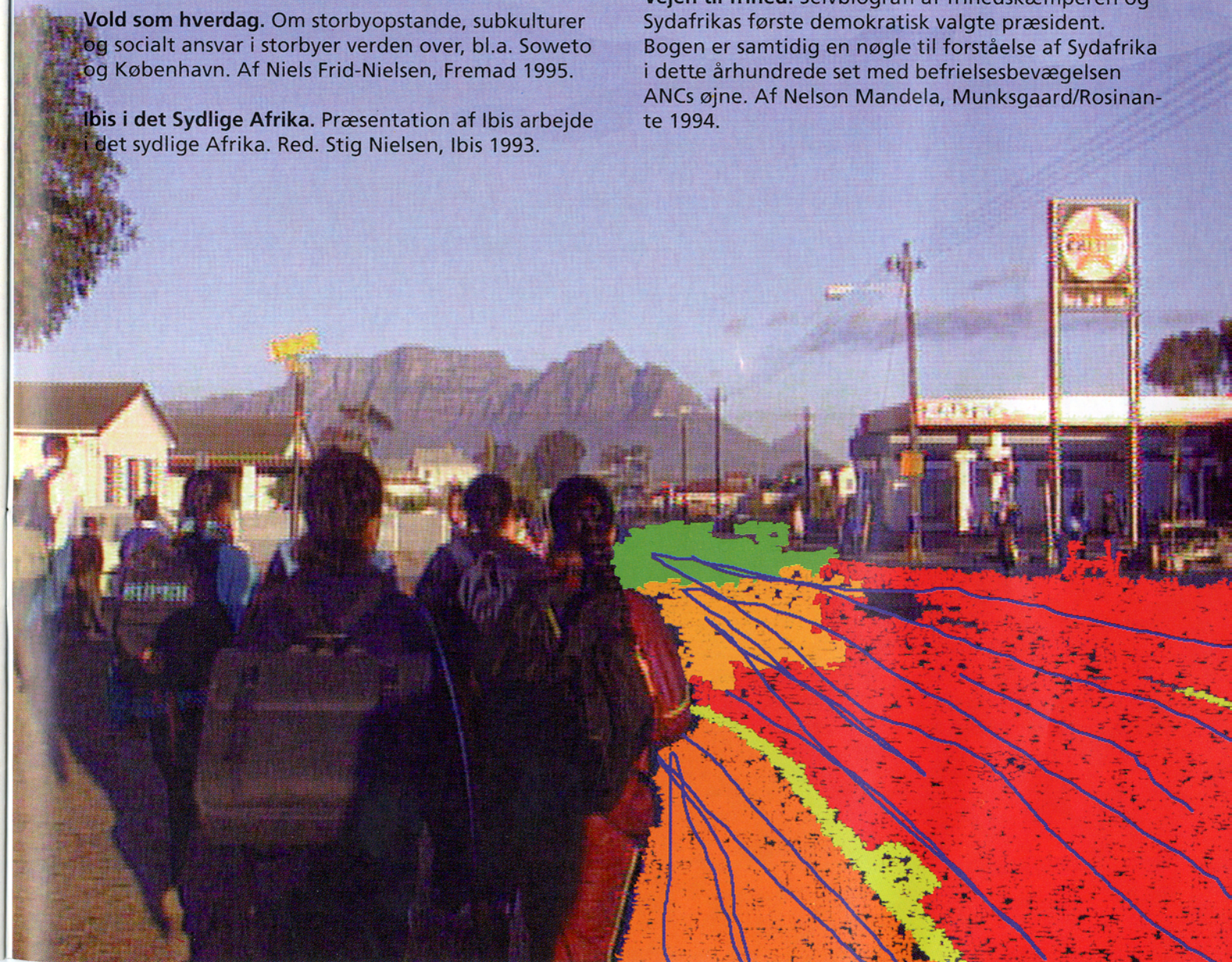
Sydafrikas farlige vej, Kontakt nr.6, MS 1993/94.

Sort på hvidt (video). Filmen følger fire unge sorte kvinders hverdag efter apartheids officielle afskaffelse. Instrueret af unge sydafrikanere i samarbejde med Gertrud Bjørning. Produceret af DUF og DR-TV 1993.

YEBO! (Lyddias på video). Om afrikansk ungdomskultur og musik i bl.a. Sydafrika. Af Isak Multivisjon, 1993.

Mit forræderhjerte. En liberal, ung og hvid sydafrikaners selvbiografi med vægt på årene før apartheids ophævelse. Af Rian Malan, Gyldendal 1990.

Vejen til frihed. Selvbiografi af frihedskæmperen og Sydafrikas første demokratisk valgte præsident. Bogen er samtidig en nøgle til forståelse af Sydafrika i dette århundrede set med befrielsesbevægelsen ANCs øjne. Af Nelson Mandela, Munksgaard/Rosinante 1994.

"Min far så mig dybt i øjnene og sagde: Det betaler sig ikke at blive kriminel. Lær noget og bliv noget!"

"Uddannelse er nøglen til succes".

Tabulani, skoleelev i Soweto.

Om videofilmen

VEJEN TIL ET NYT SYDAFRIKA

Varighed: 29 minutter.

Produktion: U-landsorganisationen Ibis i samarbejde med DANIDA og Free Filmmakers i Sydafrika.

Distribution: Statens Filmcentral.

Videofilmen findes også i en engelsk version, som distribueres fra Ibis.

Speaker: Julian Isherwood. Tilrettelæggelse, speak og katalogtekst: Niels Frid-Nielsen.

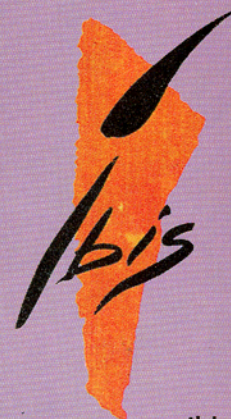
Copyright 1995.

Illustrationer og lay-out: Ulla Hauer.

Tryk: Eks-Skolens Trykkeri ApS.

Ibis er en medlemsbaseret dansk u-landsorganisation med projekter i det sydlige Afrika og Latinamerika. Målsætningen for Ibis' arbejde i Syd er at styrke fattige befolkningsgruppers organisering og direkte indflydelse på egne levevilkår.

Som et tilbud til undervisere og pædagogisk interesserede har Ibis startet »**Uddannelseskontakt Nord-Syd**«, der fungerer som et forum for dialog og erfaringsudveksling mellem Danmark, Afrika og Latinamerika. Kontakt Ibis for medlemsskab eller nærmere oplysninger.

Ibis,
Nørrebrogade 68 B,
DK 2200 København N.
Telefon 31 35 87 88.
Fax 31 35 06 96